

Middelfart Provsti Kirkehøjskole 18. marts 2023

i Gamborg forsamlingshus:

Guds ord i Bibelen, Toraen og Koranen

(de store skriftreligioner)

Professor Anders Klostergaard Petersen
Århus Universitet - religionsvidenskab

Emnet er fremkomsten af jødedom, kristendom og islam.

Udgangspunkt kan opleves lidt polemisk: Det folk tror de vidste – ved de ikke, og det, de ikke troede, var virkeligheden er faktisk tilfældet. Mit ærinde i dag er ikke at være kommet her for at bekræfte fordomme. Vi har universiteter for at tænke nyt. Også om forholdet mellem religionerne.

Det begynder for ca. 6.5 mio år siden.

Forudsætningen for at forstå de tre religioner er, at man skal vide, hvad religion er.

Man går fejl, hvis man tror at religion særlig vedrører TRO PÅ GUDER. Eklatant fejl. Men det er en udbredt fejl. Det handler ikke om at tro på guder.

For 6.5. mio år siden, havde vi de sidste fælles forfædre og formødre.

97,3 % gener deles med orangutang. Et kendetegn for dem er: De er ikke sociale.

Hannen forlader hunnen. De kan mødes igen 17 år senere.

Vi deler DNA med gorilla. Silverback Alfa-han, som dominerer over hunnerne.

Når alfahannen vender ryggen til hunnerne parrer de sig..

Man ved ikke hvor ungerne kommer fra.

Blandt Orangutanger ser man, at faderen forlader ungen inden fødslen.

Odense ZOO: Man kan iagttage, at Chimpanser er ikke flokdyr. De mødes lejlighedsvis i 60-80 individer. Spredes hurtigt. De lever i små grupper af 10—15 individer. Hvorefter de spedes.

99 % af vore gener deles med Chimpanser.

Hvad betyder det?

Det betyder at vi er en samling despotiske, magtfulde, promiskuøse røvhuller.

Ved arrangementer som disse (kirkehøjskoler) plejer 5-6 gæster at mangle at få betalt! Se jer selv i spejlet!

I Antikkens verden: Aristoteles beskrev mennesker: Vi er som myrer, bier, insekter. "EU-sociale." Betyder det, at man er genetisk programmeret til socialitet? En myre, eller bi kan ikke tage stilling til om de vil være sociale.

Hvis vi var sociale ville vi i løbet af ingen tid ødelægge vores habitat. Vores udgangspunkt er skovarealer.

Vores forfædre forlod skovene for 4-3,5 mio år siden for at begi ved sig ud i åbne græsarealer. Fordi der ikke var føde nok.

I Østafrika – kæmpe migrationsbølger.

Kæmpe græshoppeplager – som umuliggør landbrug.

TV2 – sender: "Alene i vildmarken". Det er et falskt fjernsynsprogram: Man må ikke lave den slags eksperimenter med studerende. Ingen overlever alene på savannen eller i vildmarken.

Forudsætningen for at vi er kommet hertil som genetisk selvoptagne mennesker – til at vi kan sidde her 120 mennesker, uden risiko for at der kommer en vampyr. Det er enestående at vi kan sidde her.

HOMO SAPIENS har bestået i 300.000 år. Kun kort tid hvor vi har indgået i fællesskaber: By-samfund. Hvordan skal vi forklare denne udvikling? Hvordan kan det være muliggjort? Svaret er Religion!

4 PRIMÆRFØLELSER

Vi er som mennesker udrustet med 4 primærfølelser:

Fælles med Krybdyr: 2 følelser: Sub-limbiske 1) FRYGT

Vi reagerer ud fra instinkt. – Det er derfor politikere apellerer til frygt.

Det har med dommedag og helvede at gøre.

2) VREDE

Cocktail vrede og frygt

3) AT BLIVE KED AF DET: Ked-somhed/sorg. Elefanter har udtalte sorgeritualer over afdøde – 3 generationer tilbage.

Elefant: 1:450 hjernestørrelse

Korrellerer 1:40 vores hjerne.

Krager, alliker, skader, ravne – hjernestørrelse 1:39. De fugle kan udvikle redskaber.

Jeg iagttog en skade der sad oppe i en lygtepæl. Den havde en nød i næbbet og ventede på at en bil kørte den over. Det kaldes læring.

Det er svært at skabe socialitet med de 3 primærfølelser.

4) GLÆDE

Udvidelse af den følelsesmæssig palet: 5) SKAM & SKYLD helt afgørende for at kunne indgå i gruppedannelser. Den findes ikke hos andre dyr.

Baggrund for at kunne indgå i sociale relationer.

Vi er de eneste der kan rødme. Hunde skammer sig ikke. En hund er en domesticeret ulv. Når alfahannen (Herrren i huset) viser den bidte sko, er det en underkastelse, når hunden dukker sig. Det er ikke skam.

DET ER IKKE TILSTRÆKKELIGT at have et udvidet følelsesmæssigt batteri for at kunne indgå i sociale relationer: **Følelser er efemeriske kortvarige momentane – og de forsvinder.**

Skal man bevare dem, må det ske ved, at man retter dem mod et fælles emblem, et fælles symbol.

Det kan være mod NOGLE UDSAGN: "Med lov skal land bygges"; "Frihed lighed, broderskab".
De mest potente emblemer findes i religionen:

Religion er først og fremmest følelsesmæssig investering i emblemer.

2 mennesker der finder sammen. Kærlighedsforhold er også en form for religion.
I udgangspunktet er de ikke særlig sociale: skilsmisseprocenten er på 47,7 %.

Hvad er et emblem, når vi står med disse selviske individer?

Det er fælles regler, idelaer, værdier, normer. Det er dét, der binder fællesskaber sammen.

Også i en to-somhed: Hvis én person står for opvasken, så kan det blive udsat, med mindre man har haft et patriarkalsk samfund. Hvis der er problemer mellem 2 bliver de ikke mindre i et samfund.

Religion – er sammenfaldende størrelser: Fællesskaber, som ikke er naturlige!

Til forskel fra de øvrige menneskeaber forholder det sig sådan, at mennesket er i stand til at opretholde genkendelse mellem fader og børnene.

Hanner kan indgå i relationer med hinanden – i *venskaber*.

Muligheden for at indgå i venskaber er afgørende for at kunne reducere aggressivitet.

VOLD er let at forklare, fordi KULTUR er en skrøbelig størrelse, der er i risiko for at bryde sammen. Vores genetiske system er enormt robust, men også langsommelsigt: Hvis vi skulle vente på tilpasning af vores genetiske system ift. Corona... Det skulle vi ikke. Vi har udviklet kultur!

Hvad er KULTUR?

Når makak-aber vasker deres kartofler inden de spiser dem. En makak-abe begyndte at vaske sin kartoffel for sand. Gør ligesom et menneske – efteraber. Barnets væsentligste læring er at efterabe. I lang tid.

Forskellen til de øvrige dyr er, at deres kultur ikke udvikler sig over tid.

Fra 5,6 mio – til 1,7 mio år f.v.t. udviklede vores kultur sig heller ikke.

LÆRING – Hvordan overvandt man COVID 19: Gennem kultur! Man udviklede vacciner. New Zealand vedtog retningslinier, brug af mundbind og afstand var med til på en forbløffende kort tid, at passificere virusangrebet. Til forskel for det genetiske system er det sårbart, adaptivt, det kan ændre sig, tilpasse sig.

Det forsvinder. Det er normen.

Der er ikke mange af de store virksomheder tilbage fra forrige århundrede: 1847 Carlsberg. De store virksomheder forsvinder. Det samme gælder ift. imperier og religioner.

Man skal have stabiliserende elementer. Der er brug for et symbolsk genopladningsbatteri hvor man kan investere sine følelser, så de får varighed, så de kan bestå over tid!

RELIGION er uomgængelig, MEN IKKE NØDVENDIGVIS ET GODE.

Hvis populationen er presset af negative følelser, bliver det grimt.

RUSLAND:

MYAN-Mar,

Koncentrationslejre: Kroatien.

Systematiseret voldtægt af kvinder: Begået af kristne, ortodokse kristne.

Religion er uomgængelig fordi det er det, der giver stabilitet i et samfund.

Statsministerens nytårstale: En form for religion.

POLITIK, UNERHOLDNING, SPORT var indtil for få år siden religion.

Over scenen på teatret står der skrevet EJ BLOT TIL LYST: Kongen var enevoldskonge: Det var Guds budskab, og kongens: der var sammenfald.

NYTÅRSTALEN: Her samles befolkningen om de fælles normer, regler.

DE TIDLIGSTE BYDANNELSER

Der sker noget afgørende nyt 4.-5.000 f. kr. med opkomsten af de tidligste bydannelser.

Overgang fra landbrug til byreligion.

Udvikling for 2.500 år siden

Offerinstitutionen: Ofringer foregår på altre udenfor teltet. Man ofrer udenfor på altre, der er oprettet til det. Templet er et parcelhus, i hvilket guden bor.

På et eller andet tidspunkt har mennesket siddet med blodsygdomme, menstruation og urenhed så guden ikke kan blive der. – Der kommer en præst og renser – og så kan guden bo der igen.

OFRINGER Olie - mm,

Frugttræer, høst,

Det fungerer godt, når man står sammen med en etnisk homogen gruppe.

Selektionspres – når man ser de første inperiedannelser.

Perseriget 4.- århundrede f.v.t.: Bangladesh -> Sudan -> Tyrkiet med mere end 300 forskellige etniciteter. Det store spørgsmål: Hvordan få dem til at betale skat?

GUDERNE BEVÆGER SIG OP AD EN HØJERE SKALA.

Det Gamle Testamente => byreligion, der intet har med kristendom og jødedom at gøre – ej heller med et liv efter døden. Intet håb.

6-500 år før kristendommen. Det begynder i det små.

KINA – Kinesisk filosofi: Det er en form for religion

INDISKE – vedisk litteratur - upanishade-litteratur; Jainisme; Hinduisme; Buddhisme

ISRAEL 5 mosebog.... + Toraen, Jobs Bog, Prædikeren: Der er intet positivt at sige om denne verden.

GRÆSK RELIGION – præ-platonikere Anaximenes, Xenofanes, Platon, Aristoteles – og

Stoicisme - Kynisme - Skepticisme

Kristendom – demokratisering af religionerne.

ÆKELHED, følelse af verstygghed overfor verden.

Mennesket hører ikke hjemme i denne verden.

Guderne er meget langt væk.

Der sker en UDVIDELSE PÅ EN HORIZONTAL AKSE: Aleksanders rige, romerriget – man kan ikke samle dem om et fælles emblem, med mindre den lodrette akse korellerer den vandrette. Athen, Sparta, Korinth – mange forskellige etniciteter – selvoptagne, despotiske, promiskuøse...

Svarende til breddeaksen begynder Guderne at bevæge sig opad.

Er Gamle Testamente MONOTEISTISK? Nej – det er en fejl-opfattelse. Men: Gud har udvalgt Israel.

Taler bibelen om TRO: Nej, det er en fejlversættelse.

PISTIS - FIDES

Betyder ikke tro, men trofasthed –

Galaterbrevet: Jesus Kristi trofasthed – ikke hans tro.

Det er den form for tænkning, der spiller en afgørende rolle.

ISLAM får også begreb om tro, men ikke i den tidlige islam.

Tidlig Kristen religion:

De repræsenterer en sand form for judæisk religion.

De rivaliserer om at være den sande version af den sande tro.

De mest trofaste forvaltere.

Hvorfor har Jesus så gigantiske konfrontationer med farisæerne. ---- de ligner jo hinanden hvis man ser det lidt udefra f.eks. fra Mars?

Vi ligner hinanden.

Tidlig kristus-religion er en judæisk religion.

Grupper, der kæmper om at være den mest sande repræsentant for skrifterne, som man kender i dag.

Det Gamle Testamente:

JOHANNES – tager lidt afstand fra judæerne.... (ikke jøder)

Johannes prologen: - Den mest sande form for opfyldelse af 1. Mosobog.

Skildringen af Nathaniel. :

Hvornår bliver de til Kristendom og Jødedom?

4. årh. efter kristendom

Der er strømninger, der forsvinder: 66-70 e. v. t. da templet ødelægges.

Det bliver de former for religion (tidlig kristendom) der klarer sig: farisæisme – der ikke behøver templet.

Påstanden om at GUD ud over at åbenbare sig i LOVEN (5 mosebøger) – Profeterne – (Mika, Hosea) (Esajs, ezekiël, Daniel) SKRIFTERNE

Man kæmper om, hvordan skal de autoritative skrifter se ud.

Man vægter templet (som forsvandt i år 70) -. farisæerne flytter opmærksomheden fra tempel til hjemmet. En jødisk seng i dag: Ved hovedgærde står en balje, så man kan rense sig, og bede sin morgenbøn. Hvilken sko tager man på først? Hvor mange vaskemaskiner skal man have? Ting der vedrører mælkeprodukter, kød, og resten...

På helligdagen spiser man med et andet bestik – og en anden opvaskemaskine til påske.

De har taget reglerne fra templet, og lagt dem ind i hjemmet.

Taget de grundlæggende tanker fra byreligionen og lagt dem ind i hjemmet.

MIT hjem – kan være hvor som helst, hvor jeg kan overholde reglerne.

De samme regler.

Denne form for religion bygger udover TANAK¹ – på en forestilling om at fra Moses steg op, har de rogså være en tradring, en videregivelse af TORA-faith. Mundtlig TORA.

Begyndelsen af 300 e. kr. Slægtstavle - Fra Moses til Josva - til år 200.

Første store kommentarværk. (Misnah)

Man begynder at fortæle hvad man skal gøre.

Det er begyndelsen – den mundtlige lov – og lovforskrifter i den jødiske bibel

400 – den jerusalemitiske udgave af Talmud.

6. århundrede i 55 bind: Den babyloniske talmud. Fra det tidsunkt har man en jødedom.

Jødedom Bygger på Det Gamle Testamente filtreret af forskellige kommentarværker
AGGADOT-SKRIFTER (?).

DE NYTESTTAMETLIGE EVANGELIER er blevet til som Insoector Morse..

3 vise mænd - Man véd det, fordi der var 3, og én mand har aldrig haft mere end én gave i hånden, og her var der 3 gaver (!!).

LUK 1, 43-44 _ Hvem møder Jesus første gang.

Johannes er blevet fætter.

JOHANNES EVANGELIET: Hvad var Jesus før. Han var Ordet... Som Ringenes Herre.

---

¹ Tanak, TaNaKh, jødisk kunstord for den hebraiske bibel, der er anderledes bygget op end den kristne kirkes Gamle Testamente. T står for Torah (Loven), N for Neviim (Profeterne), og K for Ketuvim

Det er MYTER – og De kan ikke bruges til ret meget når det gælder rekonstruktion.

Hvad skal man gøre, hvis verden går under, plante et træ. Tysk andagtsbog fra 1700-tallet. Luther kunne have sagt det. Det passer fint. Det er den form for mytedannelse vi skal have fat i for at forstå, hvordan disse religioner blev til.

000000

Pause

Hvis jeg har ret i nogle af de udgangspunkter, så betyder det, at det er de demografiske forandringer, der er i dag er udfordrende, med bydannelser:

Bælter i Jylland. Esbjerg. Ålborg – Nørresundby. FYN: Odense. Trekantsområdet. Det fynske øhav, Langeland - Sjælland – strækker sig kyststrækning – ind om Roskilde....

KINA 3 byer som har mere end 22,5 mio. mennesker
Mombay, Indien i løbet af få år bysamfund med 55 mio. mennesker
Kinshasa, Congo 35 mio mennesker

Bevægelser mod byerne har stået på gennem 6000 år.
Derfor forslår det, at flytte en sprogstyrelse til Bogense som en skrædder (!!).

Hvis man vil gøre noget, må det handle om infrastruktur: – Hurtige tog: Det eneste der kan redde det.

Konsekvenserne er, som man så med stormen på kongressen: Frustrerede mennesker, der kommer fra områder uden primær adgang til ressourcer.
Brexit: stemmeprocent for landområderne var 82 for Brexit.
I byerne var det omvendt: 82 mod Brexit.

Fremkomsten af Jødedom, Kristendom, Islam skal ses i sammenhæng med populationspresset.

Ikke kun stadig større byer, men først og fremmest at man samler befolkninger, der går på tværs af forskellige etniciteter.

Ulighed i Afrika: Det vi har set er småting ift. hvad der kommer! I forholdet mellem by og land – fortsætter udviklingen mod byerne. Det må man tænke igennem. Politisk.
Det er de sammenhænge.

I det 4. århundrede: Romerriget har været presset i 3 århundreder ved fremkomsten af Perseerdynastiet. Romerriget er delt fra midten af 3. århundrede og har nu 3 Kejsere med særskilt ansvar for SPANIEN – ØSTRIGET – OG NORDAFRIKA. Det resulterer i magtkampe.

KRISTENDOMSFORFØLGELSE omkring 250. Under kejser Decius.

Senere under kejser Deokletian indtil kejser Konstantin i 312 gør kristendommen til legitim religion i romerriget. I alle portrætter er han glatbarberet, det er påfaldende, eftersom det klassiske romerske mandeideal var skæg! Konstantin må mene, at kristendommen er velegnet til Romerriget (!!).

Religionen har opnået stor tilstrømning – kristendommen er først og fremmest en byreligion, der skaber et netværk mellem forskellige byer. Hvis man er handelsrejsende og rejser over Efesos, hvordan sikrer man sig så mod at blive plyndret? Det gør man ved at gå hen til nogen, der ligner én selv. Det er også forklaringen på kristendommens succes. Kristendommen tillader en anden form for hierarisk samfundssystem. Under kejser Teodosius – i slutningen af 392 bliver kristendommen rigsreligion.

Kristendommen har en høj grad af lærdom og muliggør,, at man kan kombinere romernes filosofi med nye former for religion.

Elitefænomener bliver mere udbredte.

BUDDHA (Siddartha)

PLATON

Nietzsche karakteriserede kristendommen som ”platonisk folkereligion” – ”Platonisme for folket”. Det er en præcis diagnose – og en forklaring på hvorfor den bliver så attraktiv.

VISIGOTHERNE ... - HUNNERNE kommer østefra og presser Gotterne. Romerriget er slut i vest.

BYZANS :

5 patriarkater: ROM- KONSTANTINOBEL – JERUSALEM – ALEXANDRIA - ANTOOCHIA

451 e.kr. – stort koncilium – fastlægger hvad der er forholdet mellem FADEREN – SØNNEN
Det enedes man om i Vestriget.

Allerede her er der en stor gruppe kirker, der bryder med de andre former for kristendom. Det er de orientalske: Etiopiske kirke, Syriske kirke, Assyriske kirke, Koptiske kirke, Armenske kirke.

Brudet mellem de ortodokse kirker og Vestkirken.

Jødedom: I det 4. århundrede bliver kristendommen en selvstændig religion, og bliver noget andet og jødedommen bliver til.

Jødedommen: er der én Gud eller to? – Hvem er det Gud taler med i 1. Mosebog når han siger: Lad OS skabe mennesket i vores billede? Han taler med VISDOMMEN!
Hvem er den GUDDOM? Det er VISDOMMEN – en slags hypostase af Guds egen erkendelse. Men opfattes som en selvstændig størrelse – frem til TALMUD fremkommer i slutningen af 600-tallet.

Jødedom: Er der en Gud eller to?

Kristendommen: Er der to eller tre? Og hvad er relationen?

Der er kun plads til de organismer der kan være i et træ..... Det betyder: Man finder sin niche, og udvikler sig i henseende til den niche. Flagermus er blinde: bor i huler og jager om natten. De udvikler ekko-lokation. Det er en nichekonstruktion.

De menneskelige samfund har udviklet sig i kraft af vores kultur – der har taget overhånd over basalbiologi.

Kristendom og Jødedom finder sin niche.

Der er kun én GUD, og Muhammmad er hans tjener.

Historisk sammenhæng mellem Jødedom, Kristendom og ISLAM.

Islam må være knyttet til Kristendommen.

Koranen består af 114 suraer.

Sura 61: Da Jesus sagde: jeg er kommet for at bekræfte det, der var – og bringe budskabet om en udsending der skal komme efter mig.

Koranen opfatter JESUS som profet.

ISLAM er inde i en rivalisering som de borgerlige partier eller som 70'ernes venstrefløjsfraktioner.

Som kristendommen i 4.-5. århundrede. I kristendommen har vi *koncilietekster*: Biskopper, der har truffet beslutninger.

ØST-mediterrane rum, også fra det vestlige og fra frankrig.

Regler om at fejre PÅSKE! Første søndag efter første fuldmåne efter forårsjævndøgn.

Ved slutningen af det 7. århundrede er Kristendom og Jødedom selvstændige.

Romerriget indoptager kristendommen, men Jødedommen må finde sin niche.

ISLAM er ikke den første religion, der præsenterer sig som "den sande".

I det 3. århundrede er der en form for religion: Manikæisme, opkaldt efter MANI, som var en persisk profet.

Hvis det viser sig at Muhammed har været kristustilhænger??

Islams fremkomst: Muhammed får åbenbaringer fra 30 årsalderen. Til sin død i år 532.

Der står i Suraerne hvor åbenbaringerne har vist sig for Muhammed.

Når vi – i dag - kigger på en åbenbaring gør vi det videnskabeligt, som en repræsentation.

Videnskab: Verden er én. Hvs min erfaring tilsiger mig, at man ikke kan gå på vandet....

Det er fint nok, at folk fortæller om, at nogen har gået på vandet.

MEKKA står ikke noget sted i Koranen. MEDINA står heller ikke i KORANEN.

Kirken hvor den barmhjertige samaritan var. Jesus fortalte en lignelse. Hvad har man gjort i den ortodokse kirke: Man har fortalt sandheden. Men virkeligheden er, at det svarer til "Baker Street" (!!). Det er en myte.

MEKKA og MEDINA er myter: De har en Eksodus-fortælling 2. Mosebog.

I Mekka og Medina – der var kun fårehyrder.

Tese: Det er sket i det Syrisk-Palæstensiske rum – hvor man møder kriistendommen:

Trosbekendelser: ALLAH, KRISTENDOM & JØDEDOM.

Snævert knyttet til hinanden i slutningen af 4. århundred og det 5. århundrede.

De tidligste tekster er ikke Al Aksa – Mekka & Medina er ikke nævnt med et ord i de første skrifter.

Hvad så med ISLAMFORSKERNE / OXFORD-STUDIES for ISLAMIC STUDIES.

Chancen er approximativt nul for at de kan føre den samme slags forskning som man kan i Århus. Derfor skal man have offentlige universiteter(!)

ISLAMs egen rekonstruktion.

1772-82 – LESSING: Skelne mellem den evangeliernes Jesus (evangelier) og den historiske Jesus.

1835-36 Das LEBEN JESU... hvor han fjerner alle undere. Den form for tænkning har man ikke indenfor ISLAM.

Jødedommen er del af oplysningstiden.

ISLAM WISSENSCHAFT – Tyskland. Lægger sig op ad muslimernes selvforståelse.

Hvornår begynder vi at fortælle historier. Det gør vi på det tidspunkt hvor vores bedsteforældre er døde. Sammenfaldende med at Markus-evangeliet er fra 70 år e. kr.; Matthæus 85 år e. kr.; Johannes ca. 100 år e. kr. Når den gruppe der er traditionsbærere, når de, som har båret traditionen, ikke er der.

Muhammed skrives ned omkring 800 – flere hundrede år fra Muhammad.

Det er mytedannelse. Liegsom evangelierne er mytedannelser. Den historiske Jesus er en mere afbleget skikkelse.

Det er det glade budskab: Evangelium! Så er man udenfor historievidenskaben.

MYTE: JESUS DØDE FORDI HAN UDFORDREDE ROMERMAGTEN.

Hvad er sandsynligheden for at han kom ridende ind på et æsel.....? Approximativt NUL.

Jesus kom ridende som (på to heste) en cirkusklovn og pjalttehær, for at vende op og ned på hvad forestillingen om hvad Gud er.

Teksten: siger - det er et justitsmord, det er en illegitim dom. Pilatus vasker hænder.

Jesus siger til Peter: Vig bort.

Dette er et offer på vegne af menneskeheden.

Forskellige tolkninger, og traditioner, og de går forskellige veje fordi de har valgt forskellige nicher.

Det fælles er det, at de vedrører trofasthed og alliancer.

Vi er ikke tamme dyr, men vi kan blive det. Hvis vi domesticeres.

Vi har naturen imod os!

Vi er de eneste dyr, der kan rødme....

Vi er de eneste der kan lyve. Derfor varer det tid, inden børn kan lyve.

Hvad der sker individuelt, sker også i den kollektive udvikling.

Først ved 6-års alderen kan man anlægge et vi-perspektiv.

Det har at gøre med normer og fremkomsten af moral.

Religion handler om Vi-perspektivet.

Vi svigter idealerne hele tiden, *men det sætter ikke idealet ud af kraft.*

Kunne vi indfri det, behøvede vi ikke have det.

Overfor idealerne kommer man til kort (kirken) – ift. Gud er en hvilken som helst form for selvros en synd.

Hvor møder vi "vi-perspektivet": Det gør vi i samvittigheden. Derfor er skamrødmen hudløs....

Der er ikke refereret fra de gode spørgsmål.

Henvisning til HJEMMESIDE: publikationer er tilgængelige
Referat jensferroldhelbo